

Estetiska uttrycksformer som verktyg för barns språkutveckling

En kvalitativ studie om förskollärares arbetssätt för att främja barns språkutveckling i förskolan

Namn: Jeannette Martinsson, Safa Ibrahim & Misra Nuru Abdullah
Program: Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT23
Handledare: Susanna Rolfsson
Examinator: Rauni Karlsson

Nyckelord: Estetiska uttrycksformer, språkutveckling, sociokulturella perspektivet, lekens betydelse, scaffolding, språk som medierande redskap, estetikens betydelse, fantasi och kreativitet.

Abstract

Syftet med denna studie är att få kunskap om hur förskollärare arbetar med estetisk uttrycksform såsom bild, dans, musik och drama för att stödja barns språkutveckling. I vår studie vill vi synliggöra hur förskollärare skapar tillfälle för att främja språkutveckling vid användandet av estetisk uttrycksform. Vi har valt en kvalitativ metod där vi har observerat sju förskollärare, transkriberat vår data och även reflekterat över hur förskollärarna kommunicerar under observationerna.

Under våra observationer har vi sett att förskollärarna använder sig av estetiska uttrycksformer, men har olika syn kring arbetet. Några av förskollärarna använder de estetiska uttrycksformerna som verktyg i verksamheten där man planerat undervisningarna i förväg medan andra använder estetiska uttrycksformer spontant, det vill säga oplanerade undervisningar med barnen. De förskollärare vi observerade hade olika förhållningssätt gällande hur mycket tid de lägger på undervisningen samt hur stor påverkan barnen ska ges i deras skapande. Resultatet av vår studie visar att det är av stor vikt att använda sig av estetiska uttrycksformer i förskolan eftersom det är ett sätt för att kunna nå alla barn oavsett om barnet har det verbala språket eller inte, samt att det är ett effektivt arbetssätt att kunna främja barnens kreativitet, självuttryck och sociala interaktioner bland barnen. Detta lägger grunden till barnens livslånga lärande.

Förord

Det har varit både roligt och lärorikt att skriva examensarbete men det har även varit stressigt. Inledningsvis kändes det som att vi hade all tid i världen, för att på slutet känna att det hade varit skönt med ännu mer tid. Det har varit både upp och nedgångar under arbetets gång men tillsammans har vi kunnat ta oss igenom den här pressade perioden och vi vill tacka varandra för denna tid. Nu när skrivperioden närmar sig sitt slut kan vi konstatera att vi lärt oss mycket kring hur man arbetar med estetiska uttrycksformer i förskolan samt hur förskollärare kan skapa tillfällen för barnen där de kan utveckla sin språkutveckling.

Vi vill också rikta ett stort tack till alla som stod vid våra sidor under arbetets gång, utan er hjälp hade detta arbete inte blivit möjligt. Ett speciellt tack vill vi rikta till våra familjer, utan er tid, ert stöd och er uppmuntran hade detta arbete aldrig blivit klart.

Tusen tack till alla inblandade!

Västra Götaland 2023-05-17

Jeannette Martinsson, Misra Nuru Abdullah och Safa Ibrahim

Innehållsförteckning

Förord	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
2 Bakgrund	7
2.1 Lekens betydelse.....	7
2.2 Estetikens betydelse.....	7
2.2.1 Drama	8
2.2.2 Dans.....	8
2.2.3 Musik.....	9
2.2.4 Bild.....	10
3 Tidigare forskning	11
3.1 Estetik och kommunikativt beteende.....	11
3.2 Estetiska uttrycksformer i undervisningssyfte.....	11
3.3 Barns delaktighet i estetiska ämnen.....	12
3.4 Ett holistiskt lärande.....	12
3.5 Estetiska uttrycksformer för att stärka demokratiskt meningsskapande.....	12
4 Teori och centrala begrepp	14
4.1 Sociokulturella perspektivet.....	14
4.1.1 Scaffolding.....	15
4.1.2 Språk som medierande redskap.....	15
4.1.3 Fantasi och kreativitet.....	15
5 Metod	17
5.1 Val av metod.....	17
5.2 Urval.....	18
5.3 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	18
5.4 Etiska överväganden.....	19
6 Resultat och analys	20
6.1 Hur estetiska uttrycksformer i verksamheten kan stödja barns språkutveckling.....	20
6.1.1 Observation av undervisning - Bild.....	20
6.1.2 Observation av undervisning - Bild.....	22
6.1.3 Observation av undervisning - Musik.....	23
6.2 Hur tillfällen skapas för barnen att utveckla språk genom estetisk uttrycksform.....	25
6.2.1 Observation av undervisning - Bild.....	25
6.2.2 Observation av undervisning - Drama.....	26
6.2.3 Observation av undervisning - Drama.....	28
6.2.4 Observation av fri lek - Dans.....	30
7 Diskussion och slutsatser	32
7.1 Förskollärarens förhållningssätt.....	32
7.2 Förskolepedagogiska implikationer.....	34
7.3 Metoddiskussion.....	35
7.4 Förslag på vidare forskning.....	35

8 Referenslista.....	37
9 Bilagor.....	40
Bilaga 1 - Informationsbrev.....	40
Bilaga 2 - Samtyckesblankett.....	41

1. Inledning

Vi har genomfört en kvalitativ studie där syftet är att undersöka hur förskollärare använder estetiska uttrycksformer i verksamheten. Enligt Burman (2015) har estetiska uttrycksformer en stor betydelse för barns lärande, därför vill vi med denna studie undersöka hur förskollärarna använder estetiska uttrycksformer som verktyg i den dagliga verksamheten för att stödja barns språkutveckling. Vi har olika erfarenheter av hur förskollärare arbetar med estetiska uttrycksformer på de förskolor vi har varit verksamma på under utbildningen. Två av oss har inte upplevt att man arbetat kontinuerligt med just detta ämnesområde, därför vill vi titta närmare på hur förskollärare arbetar med barngrupper med just estetiska uttrycksformer.

På en förskola som en av oss haft sin verksamhetsförlagda utbildning har man sett ett tydligt arbetssätt där man kontinuerligt arbetar didaktiskt med just estetiska uttrycksformer. När förskolläraren har arbetat med bild så har man fått idéer av konstnären Jackson Pollock (Jackson Pollock var en känd amerikansk konstnär som stänkte, kastade och hällde färgen på duken, Wikipedia, 2023), där barnen fick måla och efterlikna hans tekniker inom bild, exempelvis att man har tagit fram ett stort papper på golvet och sedan har barnen fått använda sig av olika färger där man använt både händer och fötter för att måla och testa hans teknik. Häikiö (2014) anser att det är viktigt för barnen att få erfarenheter av estetisk uttrycksform och genom detta tränar barnen på sin föreställningsförmåga och lär sig att använda olika material, vilket bidrar till utvecklingen av kommunikativa färdigheter.

Eftersom det både står i läroplanen och barnkonventionen att alla barn har rätt till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer såsom dans, bild, musik och drama, vill vi titta närmare på om detta mål uppfylls och hur förskollärarna tar sin utgångspunkt utifrån estetiska lärprocesser för att stödja barns språkutveckling. Vår metod för denna undersökning kommer att vara en observation där vi kommer att observera sju förskollärare på en förskola i en kommun i Västra Götaland. I läroplanen för förskola står det att förskolan ska ge varje barn förutsättning till att utveckla *“förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer såsom bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans,”* (Skolverket, 2018, s.13). I Barnkonventionen står det att alla barn har rätt till att uttrycka sin mening och får den respekterad (Unicef Sverige 2020, 12§). Genom att använda estetiska uttrycksformer ges barnen möjlighet att uttrycka sina känslor, tankar och åsikter med hjälp av bild, drama, musik och dans (Rasmusson, 2016). Enligt Skollagen (SFS

2010:800, kap 3, 2§) står det att *“Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål”*.

I Barnkonventionen står det att *“skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter”* (Unicef Sverige 2020, 29§), detta kan ske genom att förskollärarna utgår ifrån estetiska uttrycksformer när de planerar en aktivitet i syfte att utvidga barns språkutveckling och lärande. Detta möjliggör också som tidigare nämnts att barnen ges tillfälle att lära sig genom olika uttrycksformer såsom drama, musik, bild och dans, där man kan arbeta och gestalta med sagor som barnen har nära koppling till såsom Bockarna Bruse, vilket är en av de sagor som är väldigt populär bland barnen på förskolorna. Det är också en möjlighet för de barn som har svårt att uttrycka sig verbalt men med hjälp av de estetiska uttrycksformerna, till exempel genom att måla får fram sina åsikter vilket också kan leda till att de med hjälp av förskollärarnas stöttning utvecklar språket. Holmberg (2014) lyfter vikten av att förskollärare använder estetisk uttrycksform i undervisningen för att skapa de möjligheter för barnen att vara delaktiga och få inflytande. Vidare skriver Holmberg om hur förskollärare kan skapa miljöer för barnen där de är inkluderade för att samtala om idéer och få möjlighet att välja, exempelvis om barnen vill dansa eller lyssna på musik. Detta skapar möjlighet för förskollärare att bygga vidare på barnens intresse och kan utgöra ett led i den personliga utvecklingen som Skollagen lyfter.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt arbete är att undersöka hur förskollärare använder estetiska uttrycksformer, för att stödja barnen i deras språkutveckling samt hur de skapar tillfällen där barnen ges möjlighet att utveckla sitt språk genom estetiska uttrycksformer.

- *Hur arbetar de förskollärare vi har observerat med estetiska uttrycksformer i verksamheten för att stödja barns språkutveckling?*
- *Hur skapar förskollärare tillfällen för barnen att utveckla språk genom estetiska uttrycksformer?*

2. Bakgrund

I detta kapitlet kommer vi att ta upp lekens betydelse samt estetikens betydelse där dans, musik, bild och drama berörs.

2.1 Lekens betydelse

Lillemyr (2016) betonar att leken har en stor betydelse för barns trivsel och socialt lärande, där leken skänker barnen någon form av glädje. Vidare skriver Lillemyr (2016) att utifrån barns perspektiv ses leken som något roligt som ger en inre tillfredsställelse, det kan vara en aktivitet eller ett tillstånd som de upplever lockande. I leken utvecklar barnen sin identitet och lär sig att samspela med andra människor. Vidare hävdar Lillemyr (2016) vikten av leken som en viktig aktivitet för barnens utveckling, det vill säga att barnet lär sig om sig själva och sin omgivning genom leken samt att barnen får nya erfarenheter och upplevelser, vilket blir viktigt senare i livet då de utvecklar tillit och respekt. Leken handlar om flexibilitet och anpassning vilket ger barnen möjlighet att testa olika lekregler, där de kan ändra de regler som redan finns och göra till sitt eget. Genom detta utvidgar barnen sin socialisering, utveckling och sitt lärande inom varierande områden (Evaldsson, 2020). Evaldsson (2020) beskriver att leken fungerar som ett hjälpmedel för barnen att bearbeta det de inte förstår eller uppvisar en rädsla för. Genom leken utvecklar barnen sina färdigheter och skaffar nya kompetenser.

Burman (2015) betonar att leken utspelar sig efter de erfarenheter barnen besitter och att man skapar nya erfarenheter. Författaren förklarar även att för att barn ska kunna leka krävs både fantasi och att de är fullt närvarande i den pågående leken. Genom lek kan barnen experimentera med olika tekniker och material, vilket i sin tur kan leda till nya upptäckter inom konst. Barnen kan använda sina kroppar för att utforska olika idéer, där både fantasin och kreativiteten är viktig. Genom att använda estetiska uttrycksformer kan barnen lära sig att uttrycka sig själva på nya sätt och öva upp sin förmåga att kommunicera med andra (Winther-Lindqvist, 2016).

2.2 Estetikens betydelse

Burman (2015) förklarar begreppet estetik som ursprungligen kommer från det grekiska ordet *aesthesis* som betyder sinnlighet eller varseblivning. Vidare menar Burman att utifrån ett sådant förhållningssätt är estetikens uppgift att förstå hur vi människor blir påverkade av vår omvärld, hur vi upplever den med våra sinnen och hur vi sedan tolkar det vi har upplevt.

Häikiö (2014) förklarar att genom estetiska lärprocesser sker lärandet utifrån estetiska uttrycksformer såsom drama, bild, dans och musik, vilket främjar utvecklingen av andra viktiga förmågor såsom språket och även matematiken. Ehrlin (2020) ger exempel på hur användandet av estetiska uttrycksformer kan vara redskap och leda till att andra förmågor utvecklas som tidigare nämnts. Författaren menar då att genom att barnen får till exempel sjunga sånger där texten handlar om multiplikationstabellen, fungerar sången som redskap för att eleverna ska minnas den. Genom att använda estetiska uttrycksformer som verktyg kan vi, med andra ord, stödja barnen att utveckla sitt språk. Lärandet blir dessutom mer lustfyllt när barnen får använda sina känslor och sinnen.

2.2.1 Drama

Sternudd (2000) beskriver att pedagogens roll är att skapa en trygg atmosfär och gemenskap tillsammans med barnen och att leda dem i arbetet. Vidare menar Sternudd att pedagogen alltid måste vara närvarande för att kunna följa processen. Sternudd (2000) skriver fram olika perspektiv i sin avhandling och i det "konstpedagogiska perspektivet", är det framträdande målet att utveckla individens förmåga att uttrycka sig i konstnärlig form. Förståelsen för relationer mellan människor och vad som sker i möten mellan människor är en given delaspekt. Fokuset ligger på individens utveckling och hur denne ska få möjlighet att uttrycka sig med alla sina resurser såsom sinnen, känslor, tal, rörelser och ljud samt att tillsammans med andra uttrycka sig med de medel som står teatern till buds. Produkten ses sedan som en del i processen. Deltagarna får stöd att utveckla både kreativitet och social medvetenhet och drama betraktas som en aktivitet som utvecklar iakttagelse, förmågan, tänkandet och individens förmåga att uttrycka sig. Syftet med barnteater är att öva på språk och kommunikation, att frigöra kreativitet och visa vägen till litteratur, musik och bildkonst, att utveckla sociala förmågor genom samarbete, att öka deltagarnas självförtroende genom att skapa tillfällen där de kan mötas och skapa relationer (Lund, 2020).

2.2.2 Dans

Mattsson (2015) skriver att dans kan definieras på olika sätt och menar att alla har olika syn på vad dans innebär för dem beroende på vem man frågar, begreppet dans är mångfacetterat. Mattsson (2015) refererar till Nationalencyklopedin (2014) som beskriver dans som rörelser till rytm och melodi, rörelser som ges en speciell form och som utförs i en viss tid och ett visst rum.

Dans och andra estetiska uttrycksformer är viktiga för barns utveckling och lärande. Enligt läroplanen för förskola (Skolverket, 2018) ska alla barn få samma möjlighet att uttrycka sig via dans och rörelse. Förskolläraren ska spegla ett självförtroende samt en självsäkerhet framför barnen kring estetiska uttrycksformer, då detta är avgörande för hur barnen upplever det roligt, där även de får ett bra självförtroende för vad som görs i verksamheten. Vuxna har rikare fantasi än barn och därför är det extra viktigt att förskollärare erbjuder barnen olika erfarenheter så att barnens fantasi blir rikare, vilket i sin tur ger barnen verktyg att uttrycka sig på olika sätt (Lindqvist 2015). Vidare skriver Lindqvist (2015) att dans har stor betydelse för barnen att kunna uttrycka sina känslor, tankar, erfarenheter och idéer med sin kropp. Genom dans lär sig barnet om sig själva och kan berätta om sig själva och genom detta får barnet uppleva en djupare dimension. Lindqvist (2015) beskriver dans som ett sätt att kommunicera genom att använda sig av olika kroppsrörelser.

2.2.3 Musik

Bohlin (2014) förklarar rytmik som en viktig del för skapande och kommunikation för barnen. Genom att följa barnens intresse för de aktiviteter som rör musiken kan man skapa möjligheter för barnen att pröva sina erfarenheter inom musik för att även utveckla nya kunskaper. Fryklund och Wennberg (2014) betonar att en vuxen inte alltid behöver vara med och sjunga med barnen eftersom de med spontansången utvecklar deras röst. Redan från när ett barn föds börjar det med vokalljud som med tiden utvecklas till fler ljud och rytmiseringar och detta utvecklas i takt med barnets språkutveckling till att likna de "riktiga" sångerna. Sångtillfällen som sker på förskolan är en viktig beståndsdel i barns lek och sociala samspel med andra eftersom barnet både utvecklar sitt språk samt musikskapande. Fryklund och Wennberg (2014) fortsätter att förklara vikten av att barnen själva ska få utforska sina röster men det är lika viktigt att förskolläraren ska vara en god förebild för barnen och själva våga använda sin röst. På så sätt visar hen trygghet i aktiviteten för att på detta sätt kunna leda sång på barns villkor.

Balic (2014) betonar vikten av att se barnen som individer där förskollärarna ger barnen handlingsutrymme för att på så sätt utvecklas till skickliga sociala aktörer, vilket kan användas i andra sammanhang som barnen kommer att befinna sig i. Genom detta menar Balic (2014) att barn som fått möjlighet att pröva olika maktdelningar, såsom att de vuxna lyssnar på och utgår ifrån barnens idéer kring undervisning och aktiviteter, utvecklar en tilltro till sin egen förmåga. Barnen känner sig värdefulla och på det sättet får de förutsättningar i

både demokrati och musik, de lär sig att lyssna till andra och erfar samtidigt att de blir lyssnade till.

2.2.4 Bild

Häikiö (2014) betonar vikten av att använda bild för att utmana barns föreställningsförmåga. Genom bilder kan barnen berätta och återberätta saker, t.ex. sagor som de hört tidigare eller en händelse som de har varit med om. Vidare skriver Häikiö (2014) att bilden har en stor betydelse och används som kommunikationsverktyg för att förstå sin omvärld. Häikiö (2014) menar att barn som får använda sig av olika uttrycksätt såsom bild för att kommunicera och förmedla känslor också får fler möjligheter att göra sin röst hörd. Häikiö (2014) beskriver barns bilder som en del av en lekkultur där förskollärare kan använda sig av visuella bilder för att utvidga barns erfarenhet av sin omgivning och även träna på deras seende minne och fantasi. Vidare menar Häikiö att genom bildskapande får barnen erfarenheter, vilket kan ge uttryck för barnens inre processer. Karlsson (2014) betonar vikten av att tillsammans med barnen möta konsten för att skapa möjlighet för barnen att vara aktörer men även att konsten är en aktör. Det är viktigt att vuxna har kunskaper om konst och lärande.

3. Tidigare forskning

I kommande avsnitt presenteras tidigare forskning som är lämplig för studien. Forskningen berör estetikens betydelse för barns språkutveckling. Samtliga studier har kommit fram till liknande resultat där de lyfter fram vikten av förskollärares kompetenser inom estetiska lärprocesser för att främja barns språkutveckling.

3.1 Estetik och kommunikativt beteende

Johnson (2007) undersöker i sin studie samband mellan forskning och teori inom språkutveckling och estetisk undervisning men också hur det kan påverka barn i förskolan. Författaren skriver vidare att konstupplevelser bidrar positivt till barns språkutveckling. Johnson (2007) skriver att estetiska uttrycksformer är viktigt för barns språkutveckling och att det är genom estetik som barn skapar upplevelser vid möten med konstverk där reflektion, skapande och förståelse blir tänkbart genom ett intresse för ett konstverk. Författaren menar alltså att estetiska erfarenheter påverkar barnens självkänsla och engagemang på ett positivt sätt. Estetik är en grundläggande förening av känsla och tanke för ett kommunikativt beteende, vilket är av stor betydelse för barns tidiga utveckling av språk. Vidare talar Johnson (2007) om att barn alltid fångar upp tankar, innehåll och känslor som kan uttryckas vilket gör estetiska upplevelser betydelsefulla för att kunna skapa en positiv lärmiljö för barn.

3.2 Estetiska uttrycksformer i undervisningssyfte

Skjeggstad Meyer och Eilifsen (2017) studie handlar om hur man som förskollärare ska arbeta med estetiska uttrycksformer i förskolan. Författarna undersöker hur kreativitet och lekfullhet i undervisningen stärker inlärningsprocessen där barnen ges möjlighet att gå utanför det som är bekvämt för dem. Det framkommer i studien att det är förskollärarnas ansvar att vägleda barnen och skapa möjligheter till att barnen ska få uppleva lekfullhet och kreativitet. Vidare skriver Skjeggstad Meyer och Eilifsen (2017) att kreativitet i undervisningen stärker inlärningsprocessen, författarna menar att när man arbetar med estetiska uttrycksformer i undervisningssyfte ökar det barnens fantasi som gör att de får mer erfarenhet, vilket i sin tur leder till att de blir mer kreativa i andra sammanhang. Vidare uttrycker Skjeggstad Meyer och Eilifsen (2017) vikten av att som förskollärare själva våga gå utanför bekvämlighetszonen och våga prova på nya saker, på så sätt inspirerar man barnen till att våga göra samma och inte vara rädda för att göra fel.

3.3 Barns delaktighet i estetiska ämnen

Pramling Samuelsson, Sheridan och Hansen (2013) undersöker hur estetiska aktiviteter tar plats i förskoleverksamheten och hur förskolans kvalitet genom detta arbete kan påverkas. I studien undersöker forskarna barns delaktighet i estetiska ämnen. Pramling Samuelsson m.fl. (2013) beskriver estetik som ett kreativt och kommunikativt sätt att lära sig genom görandet, där man använder olika sinnen och även kroppsrörelse. Vidare skriver författarna om vikten av estetik i förskoleverksamhet samt hur förskollärare kan skapa möjlighet för barnen att uppleva kreativitet så att barnen kan utveckla sitt lärande. Pramling Samuelsson m.fl. (2013) argumenterar för vikten av att förskollärare ska skapa miljöer både inomhus och utomhus som stimulerar barns kreativitet. Men i studien har det visat sig att förskolans miljöer inte stimulerar barns kreativitet och lärande utan begränsar det snarare. Detta kan beror på förskolans kvalitet och även förskollärarnas kompetenser inom estetiska läroprocesser menar Pramling Samuelsson m.fl. (2013).

3.4 Ett holistiskt lärande

Caiman, Hedefalk och Ottander (2021) undersöker hur barn i ett svenskt samhälle kan få kunskaper inom andra ämnesområden genom estetiska uttrycksformer för att hantera hållbarhetsfrågor som väcker barns intresse vad gäller allt levande på jorden. Caiman m.fl. (2021) gör en tolkning av Dewey som hävdar att estetiska läroprocesser är viktigt för *“holistiskt lärande och meningsskapande”* (Caiman m.fl., 2021). Det är genom estetik som barn skapar upplevelser där de får syn på både det negativa och positiva som de förväntas att bli involverade i. Genom estetiska uttrycksformer kan barnen använda sig av sina tidigare erfarenheter för att utveckla nya erfarenheter. Man kan använda sig av bild för att tydliggöra vad till exempel frukter kommer ifrån och hur förmultningsprocessen går till. Forskningsresultatet visar vikten av att barnen i sin utbildningen behöver använda sig av kreativa processer där de kombinerar gamla och nya erfarenheter för att på så sätt kunna föreställa sig och skapa nya idéer.

3.5 Estetiska uttrycksformer för att stärka demokratiskt meningsskapande

Hanes och Weisman (2016) fokuserar på hur estetiska uttryck är lärorikt för barnen där de får reflektera och skapa kreativa processer. Hanes och Weisman (2016) hävdar att genom att arbeta med kreativa lärmiljöer kan barnen utveckla erfarenheter som kan föras över i andra ämnesområden i barns fortsatta utbildning. Genom estetiska uttrycksformer kan man bygga och stärka demokratiskt meningsskapande hos barn. Genom att barn reflekterar över estetiska

lärprocesser ökar deras erfarenhetsområde och de får syn på olika perspektiv i sociala och politiska situationer. Det är förskolläraernas ansvar att skapa möjlighet för barnen att utvecklas i sin egen takt genom olika redskap och att de ges utrymme för det (Hanes & Weisman, 2016).

4. Teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp

I detta avsnitt kommer vi att fokusera på de teorier som hjälper oss att undersöka hur estetiska uttrycksformer används i förskolan för att stödja barns språkutveckling. Det sociokulturella perspektivet kommer att hjälpa oss att få svar på hur förskolläraren arbetar med estetiska uttrycksformer för att främja barns språk då det handlar om socialt samspel och kommunikation mellan människor. Perspektivet lyfter hur språket blir ett viktigt verktyg för att kunna kommunicera för att både bli förstådda och förstå andra. De begrepp som vi har valt att använda i denna undersökning är scaffolding, språk som medierande redskap, fantasi och kreativitet, lekens betydelse samt estetikens betydelse.

4.1 Sociokulturella perspektiv

Säljö (2015) beskriver det sociokulturella perspektivet som hur människor lär sig genom att interagera med andra, genom att delta i gemensamma aktiviteter, det vill säga att lärande sker i sociala sammanhang. Genom sociala samspel kan människor utveckla sina fysiska, intellektuella och sociala förmågor. Inom det sociokulturella perspektivet ses lärandet som en kontinuerlig process där man kan bli påverkad av både individuella och kulturella faktorer, det vill säga att förskollärare är medveten om barnens olika bakgrunder, erfarenheter och behov för att kunna anpassa sin undervisning på ett effektivt sätt (Säljö, 2015). Genom sociala interaktioner lär sig människor att använda olika redskap för att utföra handlingar, exempelvis kan man med kroppsspråket mediera lärande, exempelvis att använda en pensel för att måla en tavla. Vidare refererar Säljö till Vygotskij som betonar att språket är ett viktigt redskap för människor för att kunna tolka, beskriva och analysera sin omvärld. Barnen lär sig genom att vara i sociala sammanhang, där de använder fysiska och språkliga redskap för att kommunicera med andra människor och genom detta lär sig barnet språket, att utveckla sitt tänkande och sina idéer. Hwang och Nilsson (2019) gör en tolkning av Vygotskij som anser att barnen utvecklar sitt språk och tänkande genom att samspela med vuxna, och detta kan vara ett stort stöd för barnen att kunna lära sig om hur man hanterar olika situationer, exempelvis om det uppstår en konflikt eller andra problem.

Språket är ett viktigt verktyg inom det sociokulturella perspektivet. Med hjälp av språket har barnen möjlighet att delta i sociala samspel med andra och ha inre dialoger, det vill säga att utveckla färdigheter inom hur man resonerar med sig själv och detta kan leda till att barnet utvecklar sitt tänkande (Hwang & Nilsson, 2019). Vidare refererar Hwang och Nilsson till

Vygotskij som betonar vikten av förskollärarnas roll i att vägleda barnen i deras utveckling genom att uppmuntra och väcka deras intresse, genom att ställa frågor men inte komma med lösningar.

4.1.1 Scaffolding

Wallerstedt (2020) definierar scaffolding som stöttning och detta uppstår när en vuxen kommunicerar och stöttar barnet i att appropriera nya redskap. Appropriering är en metafor inom sociokulturellt perspektiv som betyder “*ta till sig*” och “*låna in*” och detta kan ske när barn har en språklig interaktion med en vuxen och genom detta får barnet språkliga redskap för att kommunicera med andra människor (Säljö, 2015). Vidare menar Wallerstedt att barnet kan agera annorlunda och använda den nya kunskapen på ett nytt sätt och delta i andra sammanhang. En vuxen som har mer kunskap stödjer barnet under tiden att appropriering av en ny förmåga sker. Den vuxne går då ett steg längre än där barnet befinner sig, det vill säga tar ett steg in i vad Vygotskij kallar barnets *proximala utvecklingszon* (Hwang och Frisé, 2020).

4.1.2 Språk som medierande redskap

Säljö (2015) refererar till Vygotskij som förklarar hur människor använder “*fysiska*” och “*språkliga*” redskap för att kommunicera med sin omgivning både verbalt och icke verbalt. Enligt Säljö (2015) använder vi människor språket som ett medierande redskap för att kunna tala, förklara men även tänka kring samt förstå vår omvärld. Vidare förklarar Säljö att medierande redskap används av människor för att förstå sin vardag. Exempelvis när man ska mäta ett bord, då använder man sig av en linjal där det finns språkliga distinktioner såsom centimeter och decimeter, vilket ger oss den information vi söker, alltså hur långt eller brett bordet är. Det är alltså en koppling mellan fysiska och mentala artefakter som medierar mening, en viktig förutsättning för lärande och tänkande.

4.1.3 Fantasi och kreativitet

Enligt Lev Vygotskij (1995) är fantasin grunden till allt kreativt som människan gör, förskollärare behöver därför öka barnets erfarenheter så att de får mer tillgång till fantasi. Ju mer erfarenheter barnen får desto rikare fantasi får de, vilket gör att de blir mer kreativa. Vidare menar Vygotskij att genom gestaltningar ökar förskollärare barnens erfarenheter i exempelvis lek, drama och berättelser. Barns fantasi och kreativitet är viktig för att barnet ska utvecklas på bästa möjliga sätt och för att barnet ska utvecklas utifrån sin egen förmåga där de

får använda alla sina sinnen. Ehrlin (2020) refererar till Vygotskij som betonar vikten av att barn upplever fantasi i kombination med olika intryck och upplevelser i en kreativ process, som kan leda till att de skapar något nytt i form av lärande, alltså en ny förmåga.

5. Metod

I detta avsnitt redogör vi för metod och tillvägagångssätt för studien. Vi kommer även att ta upp datainsamlingsmetod, urval, reliabilitet, validitet, generaliserbarhet samt etiska överväganden.

5.1 Val av metod

I denna studie har vi valt en kvalitativ ansats, eftersom vi anser att den är bäst lämpad för vår studie där förskolläraernas görande utgör grunden. Vår undersökning genomförs genom observation samt videoinspelning med hjälp av förskolans iPad för att på bästa sätt få med allt som görs och sägs och även kunna titta på kroppsspråket, vilket också kan underlätta vårt arbete. Vi har observerat vid sju olika tillfällen, där varje observation har tagit från 25 till 40 minuter. Vi delade alla sju observationer mellan oss där vi alla hade två observationer var för sig och den sista observationen deltog vi alla tre. Barngrupperna var varierande, från 22 till 34 barn. Vid några av observationerna påverkades barnen av vår närvaro, de äldre barnen var nyfikna på oss och hade funderingar om varför vi var där, vi fick upprepade gånger förklara för barnen varför vi var där. Vi har endast använt det insamlade materialet på plats, där vi har transkriberat och tittat igenom videoinspelningarna. När transkriberingarna är färdiga raderas allt material från förskolans iPad, när vi har fått godkänt på kursen. Alvehus (2019) nämner att när man enbart använder sig av anteckningar blir det svårt att hinna med att skriva ner det som görs och sägs och samtidigt vara en god observatör, och det kan på så sätt förekomma ändringar i det som transkriberas eftersom vi som observerar kan skriva ner våra egna uppfattningar. Fördelen med en videoinspelad observation har man möjlighet att kunna pausa, spola fram och tillbaka för att kunna förstå situationen bättre, där man också kan höra något nytt som väcker vårt intresse då detaljer blir mer synliga (Bjørndal, 2018). Valet av metod har sin utgångspunkt i undersökningens syfte, där målet är att studera förskolläraens arbetssätt med estetiska uttrycksformer för att främja barns språkutveckling. Denna forskningsmetod är avgörande för att förhoppningsvis kunna få svar på de frågeställningar vi har till förskollärarna i verksamheten.

I relation till vårt syfte består vårt material av kvalitativ data då vi samlar in detaljerad information om ett ämne där förskollärarna delar med sig av hur de arbetar med estetiska uttrycksformer. Materialet möjliggör en djupare förståelse för de frågor vi vill undersöka. Enligt Ahrne och Svensson (2015) ses kvalitativa undersökningar som en möjlighet för att

kunna förstå andras perspektiv och miljöer. De vanligaste estetiska uttrycksformerna som förekommer i förskolan enligt våra observationer är bild, musik, dans och drama. Vi har observerat att förskolan arbetar kontinuerligt med estetiska uttrycksformer i verksamheten för att stödja barnens språkutveckling men även andra ämnen.

5.2 Urval

Vi har valt att observera flera avdelningar på en förskola i Västra Götaland. I studien har sju utbildade förskollärare deltagit från olika avdelningar på förskolan. Samtliga förskollärare är kvinnor mellan åldrarna 20-55 år och deras erfarenheter varierar. Vi har använt oss av strategiska urval eftersom en av oss känner till miljön sedan tidigare och att vi förhoppningsvis får svar på de undersökningsfrågor vi vill ha mer information om under observationerna, där vi möjligtvis får ta del av deras vardag och arbetssätt kring ämnet. Strategiska urval handlar om att man väljer ut individer som ska delta i undersökningen medvetet för att få tag på den information man eftersträvar samt att man ställer relevanta frågeställningar för att hålla sig inom ramen för det som ska studeras i studien (Alvehus, 2019).

5.3 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Reliabilitet handlar om användandet av vårt insamlade material från observationerna. Eftersom vi använt oss av videoinspelning vid observationerna och ska transkribera datamaterialet, ökar detta trovärdigheten i vår studie då vi inte vill få med våra egna åsikter och tankar (Åberg-Bengtsson & Pramling, 2020).

Validitet handlar om att resultaten av de vi undersökt genom observationer svarar på de forskningsfrågor som vi vill få en djupare förståelse för. Validiteten blir hög genom att vi exempelvis videoinspelar i estetiska sammanhang eller på en förskola som arbetar mycket med detta (Eriksson-zetterquist, 2015).

Generaliserbarhet handlar om att kunna dra allmänna slutsatser från en studie, där man kan jämföra andra resultat med sin egen studie (Ahrne & Svensson, 2015). Detta är inte relevant i vår studie eftersom vi endast undersöker en förskola.

5.4 Etiska överväganden

Eriksson m.fl (2013) hävdar att en god etik är en viktig aspekt i vetenskaplig forskning. Det betyder att både innan man påbörjar sin undersökning och även efter studien ska man ha i åtanke att inte passera de gränserna som finns och ta hänsyn till de som är inblandade i undersökningen. Innan vi började vår studie sökte vi samtycke till medverkan via samtal och mail där vi har fått ett godkännande från rektorn. Under observationerna har vi använt oss av videospelning som vi har använt under vårt examensarbete. Vi har självklart frågat förskollärarna samt vårdnadshavare om godkännande innan vi gjorde detta och tydliggjorde för dem att allt material som använts under arbetet kommer att raderas när vi fått godkänt på kursen. Det är även ytterst viktigt att få ett samtycke från vårdnadshavarna om deras barn får vara en del av vår undersökning, detta kan ses i vår bilaga.

Vetenskapsrådet (2017) förklarar forskningsetik som en viktig del ur en god forskningssed. Det finns fyra etiska principer, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att alla medverkande har fått information om studiens syfte. Samtyckeskravet innebär att deltagande ska ge samtycke till medverkan i studien. Konfidentialitetskravet innebär att alla deltar anonymt där inga namn anges på de medverkande. Nyttjandekravet innebär att all information och material som samlats in under studien endast kommer användas i forskningsändamål (Rönnerman, 2020).

5.5 Analysmetod

Inspiration av analysen togs från Ahrne och Svenssons (2022) avsnitt om “Att analysera kvalitativt material”. Rennstam och Wästerfors (2022) skriver att man i en empiri sorterar, reducerar och argumenterar sitt insamlade material. I sortering handlar det om att ta bort information som inte är relevant. Reducering innebär att plocka ut de viktigaste iakttagelserna för att skapa en tydlig bild av det insamlade materialet kopplat till studiens syfte. Argumentering handlar om att empirin sammanfogas med teorierna och begreppen som ligger till grund för studien (Rennstam & Wästerfors, 2022). Vi delade observationerna mellan oss där var och en observerade 2 observationer och 1 observation tillsammans, därefter analyserade och reducerade vi materialet tillsammans. Analysarbetet började vid transkriberingen, när videospelningarna omvandlades till text och förtrogenheten till materialet växte. Observationerna spelades upp flera gånger för att kunna se detaljer och tolka innehållet där vi tillsammans jämförde likheter och skillnader i förskollärarnas förhållningssätt men även få en djupare förståelse för hur förskollärare stödjer barns

språkutveckling. I analysen fokuseras det på hur förskolläraren kommunicerar med barnen under observationerna, både verbalt och icke-verbalt. En viktig del av analysen var att identifiera mönster och teman i kommunikationen med barnen, detta såg vi genom att titta på förskollärarens kroppsspråk, tonfall, ögonkontakt samt pauser där hen inväntar barnens svar.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt har vi analyserat vårt material som består av observationer som vi har gjort under fältstudierna och redogör för vårt resultat. Vi kommer att analysera resultaten i relation till vår frågeställning och tidigare forskning samt med hjälp av det sociokulturella perspektivet. Förskollärarna använde sig av språket som verktyg under observationerna för att stödja barnens språkutveckling.

6.1 Hur estetiska uttrycksformer i verksamheten kan stödja barns språkutveckling

Under denna rubrik kommer vårt material att besvara en av våra forskningsfrågor som lyder, *“Hur arbetar de förskollärare vi har observerat med estetiska uttrycksformer i verksamheten för att stödja barns språkutveckling?”*.

6.1.1 Observation av undervisning - Bild

I en av de sju observationerna fick vi se hur förskollärare använder bild för att stödja de yngre barnens språk men även att barnen ska få möjlighet att använda sina olika sinnen, såsom syn, hörsel, lukt, smak och känsel. Förskolläraren börjar med att samla alla barn som är 1 år gamla och går mot verksamhetens ateljé där de samlas runt ett bord. Förskolläraren hade redan förberett material i ateljén som barnen skulle använda sig av under undervisningen, till exempel ett stort vitt papper, penslar, vatten och färgblock. Förskolläraren benämner allt som finns på bordet. Sedan började hen att introducera undervisningen genom att placera vattenfärg runt det vita papperet på bordet och uppmanade barnen att känna på färgblocken innan hen hade lagt vatten i färgen. Sex av alla barn var intresserade av att känna på färgen. De resterande fyra barn som inte visade något intresse gick och lekte med något annat som fanns i rummet. Förskolläraren börjar därefter ställa öppna frågor till barnen såsom “Hur känns det med färgen?”, “Hur känns den med handen?” och “Hur känns penseln med handen?”. Förskolläraren lägger vatten på färgen och får fram en ny konsistens och ställer samtidigt frågan “Hur blir det med vatten på färgen?”, barnen visade en stor nyfikenhet och engagemang och ville utforska mer om färgen där vissa barn bland annat lade färgblocken i munnen, klämde och kände på färgblocken och smakade. Förskolläraren fortsätter att ställa öppna frågor, “Hur smakar det?”. Detta lockade de fyra barn som från början inte var så intresserade av undervisningen och kom fram till bordet och ville delta. Vidare introducerade förskolläraren pensel till barnen. Hen visade barnen hur man använder penseln. Sedan ställde förskolläraren öppna frågor till barnen såsom “Hur känns det att måla med pensel?” och

“Känns det hårt eller mjukt att måla med penseln?”. Barnen utforskade att måla med penseln och vattenfärgen på olika underlag exempelvis, på bordet, golvet, stolen men även olika kroppsdelar som händer, armar, ben och ansikte. Vi såg ett stort intresse hos barnen där alla barn var delaktiga under hela undervisningen där de målade på det stora pappret och använde både pensel och sina händer och vi såg även att förskolläraren kunde hålla barnens uppmärksamhet genom hela undervisningen.

Vårt resultat av detta observationstillfälle har vi märkt att förskollärare använder sig av språket som medierande redskap. Wallerstedt (2020) skriver om mediering som fysiska redskap och mentala redskap och genom att använda språket som medierande redskap kan man stötta barns språkutveckling. Förskolläraren lät barnen utforska och upptäcka olika estetiska uttrycksformer på ett lekfullt sätt vilket utmanar och stimulerar språkliga förmågor på ett naturligt och roligt sätt. Förskollärare använder ett stort vitt papper, penslar, vatten och färgblock som fysiska redskap för att ge barnen konkreta material för att mediera verkligheten för barnen. Hen ställer öppna frågor som uppmuntrar barnen att tänka själva, vidare använder förskollärare språket som medierande redskap för att beskriva olika föremål och situationer som “Hur smakar det?” och “Hur känns penseln med handen?”. Även forskning har kommit fram till att genom det sociala samspelet, det vill säga kommunikation, utvecklar barn språket. Johnson (2007) betonar vikten av att benämna vad som sker i de olika situationerna, som på så sätt ska hjälpa barnen att lära sig nya ord samt utveckla sitt språk, detta kan ses i observationen då förskolläraren benämner de olika föremålen som ligger framför barnen. Undervisningen kan även kopplas till kreativitet och fantasi där förskolläraren bjuder in barnen till att använda alla sina sinnen.

Förskolläraren tar varje tillfälle i akt under undervisningen för att skapa samtal med barnen och detta är viktigt för språkutvecklingen (Liberg, 2006). Under våra observationer har vi lagt märke till hur förskollärarna är närvarande och kommunicerar med barnen under aktivitetens gång, där de ställer produktiva frågor till barnen samt är inlyssnande och är lyhörda inför barnens nyfikenhet och funderingar. Ur ett sociokulturellt perspektiv läggs fokuset på hur barnen utvecklas i det sociala samspelet i interaktion med andra. Vygotskij (1995) betonar vikten av att skapa tillfällen som främjar barns språkutveckling. I denna observerade aktivitet har vi lagt märke till hur förskolläraren använder olika metoder för att främja kommunikation. Förskolläraren uppmuntrar barnen och väcker deras nyfikenhet där de fick experimentera med olika material såsom färgblock, pensel samt sina egna händer och använde dessa som redskap

för att barnen ska få möjlighet att utveckla sin kreativitet (Aulik, 2020).

6.1.2 Observation av undervisning - Bild

Vid detta observationstillfälle hade förskolläraren samling med 13 barn, barnen är mellan 3 och 4 år gamla, där hen började med att sjunga en sång "jag hamrar och spikar", alla barn var delaktiga under sången och uttryckte glädje. Förskolläraren börjar undervisningen genom att diskutera och frågar barnen om vad man behöver för att kunna bygga något stort. Ett av barnen svarade "en hammare och spik", ett annat barn svarade "Det är en byggman som bygger". Ett annat barn säger att "man behöver planera innan man börjar bygga".

Förskolläraren fortsatte diskussionen och sa "ja, precis. hur tänker ni att man kan göra när man planerar?", ett barn svarar på frågan och säger "tillsammans". Förskolläraren frågar tillbaka "menar du att vi ska planera tillsammans?", "Ja" svarade barnet. Alla barn förutom ett var delaktig, det barnet som inte var så aktiv satt nära förskolläraren och i de stunder som förskolläraren ställde frågor svarade hen på frågorna. Därefter fortsatte förskolläraren och introducera kolkritor för barnen, de såg frågande ut då detta var ett nytt material som barnen inte var bekant med tidigare. Alla barn fick testa att måla med det nya materialet och ett barn uttryckte "det är mjukt att måla med den här" och en annan sade "det är jätte svart när jag målar", ett annat barn utforskade kritan med handen och sade "titta jag kan måla med mitt finger". Vi såg att alla barn var nyfikna och intresserade där de var aktiva kring målandet med kolkritor. Förskolläraren var närvarande och lyhörd av vad barnen uttrycker och började berätta för barnen om vad en arkitekt är för något och vad denne gör. Fortsättningsvis fick barnen i uppgift att rita vad som är viktigt för dem att ha på ett lekland. Barnen fick vara som arkitekter själva och fick börja ritningar som ett första stadie i att planera för ett lekland.

Språk som medierande redskap handlar om att språket används som verktyg för att hjälpa barns lärande och utveckling. I den här bild observationen har förskolläraren använt språk som medierande redskap för att främja barns språkutveckling, då hen samtalar med barnen och stödjer dem med nya ord och begrepp. Detta ger i sin tur barnen ett större ordförråd samt gör lärandet mer meningsfullt som stärker barnens självförtroende, barnen blir språk starka och kan i framföra sin åsikt och få sin röst hörd (Säljö, 2023). En annan viktig faktor är att förskolläraren ger barnen möjligheter att tala själva och detta blev synligt i aktiviteten då förskolläraren ställer öppna frågor som inte bara kräver ett enkelt ja eller nej-svar, utan barnen gavs möjlighet att uttrycka sig själva på ett fritt sätt. Som tidigare nämnt så utvecklas barnens språkförmåga och självförtroende genom dessa, men också att skapa tillfällen där barnen får

möjlighet att kommunicera med varandra.

Johnson (2007) skriver om hur barnen tidigt börjar använda gester, rörelse, musik och konst för att kommunicera med andra människor. Dessutom betonar Johnson vikten av att barnen ska få möjlighet att uppleva konst i tidig ålder, på så sätt utvidgas barnens kommunikativa förmågor men även sitt verbala språk. I denna observation har vi sett hur förskollärare utmanar barnens lärande genom att ställa öppna frågor och även diskutera med dem om vad man behöver för att bygga något stort, detta leder till diskussion där barnen försökte komma med lösningar. Språk och kommunikation blir ett viktigt verktyg i denna undervisning där förskollärare introducerar nya begrepp såsom arkitekt och förklarade för barnen vad man gör när man är arkitekt, genom detta får barnen och hen kommunicera med varandra där barnen är aktiva deltagare.

6.1.3 Observation av undervisning - Musik

Under det sjätte observationstillfället fick vi möjlighet att ta del av en planerad undervisning som skedde vid samlingsmattan, barnen är mellan 1 och 2 år gamla. Förskolläraren börjar undervisningen genom att sätta på "fruktsången" på iPaden medan hen ropade på barnen för att samlas i samlingsmattan för att på så sätt bjuda in alla barnen till undervisningen. Det är 10 barn som sitter tillsammans med en förskollärare och en barnskötare som finns som ett stöd för förskolläraren. Efter "frukt sången" bjuder förskolläraren barnen på frukt som de ska äta innan hen fortsätter med undervisningen. Därefter tar förskolläraren fram en korg full med musikinstrument som hen förberett innan och lägger den i mitten av mattan. Förskolläraren tar fram musikinstrumentet "gurkan" från korgen och frågar barnen, "Vet ni vad detta heter?" och "Hur tror ni att man kan spela på den?" Alla barn har inte utvecklat det verbala språket ännu, men visar med sitt kroppsspråk att de är nyfikna och intresserade. Förskolläraren förklarade för barnen att det heter "gurka" och visade hur man spelar på den. Förskolläraren gav barnen "gurkan" för att pröva och spela, vissa barn förstår inte att det var ett instrument och andra försöker spela på "gurkan" med andra leksaker. Sedan tog förskolläraren fram trumman och frågade "Vet ni vad detta heter?", "Hur tror ni att man kan spela på den?". Förskollärare visade för barnen hur man spelar på trumman och skickade sedan runt den för att alla barn ska kunna testa och spela. Sista instrumentet som var kvar i korgen var "ägg maracas", förskolläraren tog upp den och frågade samtidigt "Hur tror ni man spelar på den här då?", ett av barnen visar med kroppen genom att skakar på armen, förskolläraren besvarar barnet "Ja, menar du att vi ska skaka på den så här?" barnet nickar. Avslutningsvis delade förskolläraren

de olika instrumenten till barnen där de fick spela och där förskolläraren inledde en sång som leder så här, "Nu ska vi spela på trumman, vi spelar medan vi sjunger så här, god dag, god dag hur mår ni idag, jag hoppas att ni mår bra". Hen fortsätter att sjunga sången och benämner alla instrument som var i korgen.

I observationen ser vi hur förskolläraren försöker föra samtal med barnen genom att ställa öppna frågor till barnen, exempelvis "hur tror ni att man kan spela den här?". Detta för att öppna upp för kommunikation med barnen och väcka deras funderingar. Förskolläraren använder språk som medierande redskap för att kommunicera med barnen och benämna instrumenten där man introducerar nya ord och begrepp för barnen såsom, "gurkan", "ägg maracas" och "trumma" men även en ny sång. Abrahamsson och Wennberg (2014) beskriver att genom att ha sångsamlingar med barnen på förskolan ges tillfälle att tillsammans med barnen kunna utforska, lyssna och göra musik. På detta sätt blir barnen delaktiga och medskapande i undervisningar som rör musiken, att man utgår från barns erfarenheter och tankar där man skapar och utvecklar gemensamma musikaliska äventyr, att bestämma tillsammans i en medskapande process.

Skjeggstad Meyer och Eilifsen (2017) skriver i sin artikel att för att barn ska uppleva lekfullhet där de kan vara kreativa krävs det handledning från förskolläraren för att kunna nå detta. Vidare menar författarna att genom att använda sin kreativitet i undervisningar på förskolan stödjer man barnens lärande och utveckling. Det handlar även om att som ledare i en barngrupp åsidosätta det man själv upplever obekvämt och testa på något nytt eftersom detta ger en liknande effekt på barnen. Vågar förskolläraren att utforska olika föremål samt sjunga nya sånger så smittas det över till barnen och även de vågar prova nya saker. I vår observation använder förskolläraren olika instrument som är nytt för barnen, och uppmuntrar dem till att spela på instrumenten, några av barnen förstår inte hur man ska spela på exempelvis "gurkan" medan andra barn spelar på "gurkan" med andra leksaker som de finner i sin närhet. Undervisningens innehåll och upplägg stödjer barnen att använda sin fantasi och kreativitet genom att ta till andra föremål för att spela på ett instrument och upplever en lekfullhet där förskolläraren framför allt främjar barns språkutveckling.

6.2 Hur tillfällena skapas för barnen att utveckla språk genom estetiska uttrycksformer

Under denna rubrik kommer vårt material att besvara en av våra forskningsfrågor som lyder, *“Hur skapar förskollärare tillfällen för barnen att utveckla språk genom estetiska uttrycksformer?”*.

6.2.1 Observation av undervisning - Bild

Vid ett av observationstillfällena på en av förskolans avdelningar är barnen mellan 4 och 5 år gamla, de arbetade vid tillfället med ett temaarbete “Havet” som denna undervisning skulle kopplas med. Undervisningen började med att förskolläraren hade samling med barnen på avdelningen där de fick diskutera och reflektera över vad de hade gjort i en tidigare aktivitet. Barnen diskuterade om olika fiskarter såsom haj, marulk, räkor, bläckfisk och ål. Ett av barnen uttryckte att en bläckfisk ser ut som en "spindel", därefter fortsätter ett annat barn och uttrycker att en ål är väldigt lik en “orm”. Förskolläraren började ställa frågor såsom “Hur många armar har en bläckfisk?”, "Hur många ben har en spindel?" och “Har det lika många ben/armar eller skiljer det sig?”. Förskolläraren tog fram iPaden och sökte på en bläckfisk respektive spindel och projicerade upp bilderna på duken, barnen fick möjlighet att räkna och jämföra och kom fram till att bläckfisken har 8 armar och att spindeln har 8 ben, ett barn säger “det är lika många, 8 där och 8 där”. Förskolläraren fortsätter att ställa produktiva frågor och frågar barnen "Vilka djur lever i havet?" och “Hur ser det ut i havet?”. Ett barn svarade “det är grönt” och ett annat barn svarade “det är blått”, förskolläraren frågar sedan “varför tror ni att havet är blått eller grönt?”, detta var svårt för barnen att besvara. Förskolläraren projicerade upp en bild på havet och visade barnen och förklarade varför havet kan se blått eller grönt ut. Detta beror på växtplankton som är små alger och bakterier som är mycket viktiga för både havens och sjöarnas ekosystem. “Växtplankton kan se blått ut men kan även reflektera grönt” säger förskolläraren till barnen. Efter denna diskussion tar förskolläraren med sig de 10 barnen och går ut på gården där hen redan har förberett material som ska användas under undervisningen, det som finns är ett stort vitt papper på marken tillsammans med vattenbaserad täckfärg i blått och vitt samt penslar av olika storlekar. Förskolläraren börjar med att fråga barnen om vad de tror att vi ska göra, barnen hade svårt att veta att det var ett hav de skulle måla och såg frågande ut eftersom de bara såg ett stort vitt papper, två olika färger och penslar. Ett barn svarade “vi ska måla”, därefter förklarade förskolläraren att “det stämmer, ni ska få måla ett hav tillsammans och sen ska vi sätta upp det på väggen inne på avdelningen”. Förskolläraren fortsatte undervisningen genom att fråga “Hur kan man måla ett hav?” och "Vilka djur sa vi levde i havet?”. Ett barn svarar “man kan måla med händerna” och “man kan göra vågor med händerna också”, ett annat barn säger “man kan måla ett hav med

en pensel”. Utifrån deras tankar av hur havet ser ut uppmanade förskolläraren barnen att måla havet så som de föreställer det. Barnen fick fritt måla hur de ville och det vi såg under observationen av aktiviteten var att barnen använde färgerna med både händer och penslar.

I resultatet av vår observation har vi uppmärksammat hur förskolläraren fanns där för barnen genom att använda scaffolding för att hjälpa dem med språkutvecklingen genom stöd och vägledning när de lär sig nya ord. En strategi för språkutveckling är scaffolding som också kallas stöttning på svenska, det handlar om att en vuxen finns där för barnet som stöd för vidare utveckling. Förskolläraren använde sig kontinuerligt av öppna frågor genom hela undervisningen för att uppmuntra barnen och på så sätt ge dem möjlighet att kunna uttrycka sig på språkligt, detta ser vi ovan när förskolläraren ställer frågan “hur många armar har en bläckfisk?” och även “hur ser det ut i havet?” (Säljö, 2015). Det vi ser är att förskolläraren utmanar barnen genom att ge dem möjlighet till ny kunskap och förståelse för något de inte kan förstå på egen hand, exempelvis när förskolläraren samtalar om varför havet kan se blått eller grönt ut där hen förklarar om växtplankton och hur viktigt det är för havens ekosystem, detta för att stödja barnens språkutveckling. Med hjälp av scaffolding där förskolläraren använder öppna frågor lockas barnen vidare i tänkandet (Wallerstedt, 2020).

Hanes och Weisman (2016) betonar vikten av att förskollärare reflekterar tillsammans med barnen för att ge barnen möjlighet att tolka sina erfarenheter och utveckla sitt lärande på bästa sätt. Vidare skriver Hanes och Weisman (2016) att det är genom reflektion som barnen får lära sig att tänka kritiskt men även få förståelse för hur man uppför sig i sociala sammanhang. Förskollärare använder språket som verktyg under undervisningen för att ge barnen möjlighet att diskutera och reflektera över sina erfarenheter.

6.2.2 Observation av undervisning - Drama

Under detta observationstillfället såg vi att förskolläraren bad alla barn att samlas runt samlingsmattan, barnen är mellan 3 och 4 år gamla. Förskolläraren börjar med att ta fram en påse med olika figurer i, och varje figur representerar en sång, exempelvis tar förskolläraren upp en snigel, då sjunger alla tillsammans “lilla snigel akta dig, akta dig..”. Förskolläraren frågar vem det är som vill ta en figur ur påsen, flera barn svarar “jaaag”, förskolläraren väljer slumpmässigt ett barn. Barnet tar upp en figur ur påsen, figuren är en hare, vidare frågar förskolläraren “kan ni en sång om en hare?”, flera barn svarar samtidigt och säger rakt ut “tomten i huset”, “Jaa, ska vi sjunga den allihopa tillsammans?” frågar förskolläraren, barnen

svarar "jaa" med stor glädje. Efter att de sjungit färdigt förklarar förskolläraren att de ska få dramatisera "tomten och haren" och presenterar vilka karaktärer som finns i sången "Tomten och haren". Förskolläraren frågar först barnen om vilka karaktärer som finns med i sången, barnen svarar "en tomte, en hare, ett hus och en jägare", vidare frågar förskolläraren om vilka karaktärer barnen vill vara. Förskolläraren börjar med att själv välja en karaktär som är "huset", därefter väljer barnen vad de vill vara, vissa barn väljer att vara "haren", andra "tomten" och resterande barn är "jägare". Förskolläraren börjar med att gestalta huset med kroppen medan hen sjunger "i ett hus i skogens slut.." sedan fortsätter de barn som är tomten att sjunga "liten tomte tittar ut.." medan de sätter en hand ovanför ögonen, därefter börjar de barn som är hare att sjunga "haren skuttar fram så fort knackar på dess port, hjälp, ack hjälp, ack hjälp du mig, annars skjuter jägarn mig.." och gestaltar att de skuttar fram fort och knackar på tomtens husdörr. De resterande barnen som är jägare jagar hararna. Slutligen sjunger förskolläraren "kom, ja kom i stugan in, räck mig handen din" och tar fram sin hand, alla barn som gestaltade "haren" fick komma in i huset och jägarna fick gå förbi huset.

Vårt resultat av detta observationstillfälle har vi sett hur förskollärare använder estetiska uttrycksformer för att ge barnen möjlighet att vara en del av det sociala samspelet där förskollärare använder språket för att utmana barnens tankar. Förskollärare använder sig av öppna frågor för att skapa inkluderande lärmiljö där hen lyssnar på vilka karaktärer barn ville vara. Undervisningen började med en sångstund där barnen fick välja olika figurer ur den påsen som förskolläraren hade med sig. Undervisningen var lustfylld och barnen blev mer intresserade, detta leder till att förskolläraren vidareutvecklade undervisningen från en sångstund till dramatisering av sista sången som var "Tomten och haren". Rasmusson (2016) anser att genom dramatisering lär sig barnen om sig själva, hur man ska vara mot varandra och förstå andra människor. Vidare skriver Rasmusson att genom drama får barnen möjlighet att utveckla självförtroende och det sociala samspelet. Lund (2020) beskriver drama som ett sätt att kommunicera med andra människor och det handlar också om kreativitet, det vill säga förmåga att komma med nya idéer och lösningar.

Estetiska lärprocesser sker när man själv är en deltagare eller medskapare av ett konstverk (Burman, 2014). Genom estetiska uttrycksformer får barnen friheten till att använda konsten på olika sätt och förstå vad de gör och tänker och detta kan leda till meningsskapande (Häikiö, 2014). Vidare skriver författaren att genom estetiska uttrycksformer får barnen möjlighet att utveckla sin fantasi, kreativitet och även sociala förmågor. Ehrlin (2020) anser att estetisk

uttrycksform kan användas som ett redskap för att lära barn olika ämnen såsom språk, matematik eller att sitta stilla. Vidare skriver Ehrlin att estetiska uttrycksformer är kopplad till fantasi och skapandet, det vill säga att det är viktigt att förskollärare planerar undervisning som inriktar sig på skapandet och fantiserandet och genom detta får barnen möjlighet att utveckla sin kreativitet. Barnen fick välja de olika karaktärer som finns i sången och sedan fick de gestalta den sången.

6.2.3 Observation av undervisning - Drama

Vid denna observation fick vi möjlighet att ta del av en planerad undervisning som skedde på förmiddagen där 10 barn, en barnskötare och förskolläraren samlades vid samlingsmattan, barnen var i åldrarna 3 och 4 år gamla. På samlingen förklarar förskolläraren att de snart ska ut i matsalen, förskolläraren ställer öppna frågor till barnen "vad tror ni att vi ska göra i matsalen?", ett barn svarade "äta mat kanske(?)". Vidare frågar förskolläraren "kan man bara äta mat i matsalen?" "Kan man inte göra något annat där?". Ett barn uttryckte rätt ut "man kan trumma eller spela gitarr", förskolläraren tog fram en djembe trumma och frågade samtidigt barnen "vad är detta för instrument?", några av barnen ser lite fundersamma ut medan ett barn svarade "jag har sett min farfar spela på en sån". Förskolläraren fortsatte undervisningen genom att introducera djembetrumman för barnen och skickade runt instrumentet så att barnen kunde testa att spela på den. Ett barn uttryckte "varför låter trumman olika?" "Kolla det låter dunk dunk på kanten". Förskolläraren fortsätter att utmana barnen genom att ställa öppna frågor "Hur låter det om man spelar både på kanten och i mitten?", ett av barnen svarade "Det låter som musik". Förskolläraren berättar för barnen att de ska gå på en upptäcktsfärd där man möter olika karaktärer. Förskolläraren introducerar olika rörelser till olika läten på trumman, till exempel snabba slag ska man springa till och långsamma slag ska man gå till. Förskolläraren använder sin röst för att ta med barnen i en sagovärld in till matsalen där undervisningen kommer att fortsätta eftersom det finns mer utrymme att kunna röra sig där. Samtidigt som förskolläraren trummar och berättar med sin röst ska barnen följa det som händer i berättelsen. Förskolläraren börjar med att spela långsamt på trumman där alla barn håller i ett långt rep tillsammans, de långsamma trumslagen inleder en berättelse som tar dem till olika platser. Den första platsen de ska besöka är skogen, och där träffar de på en stor björn som sover (barnskötaren har klätt ut sig till björnen). Förskolläraren ställer frågan "hur kan vi komma förbi björnen utan att väcka hen?", flera barn svarar samtidigt "vi kan smyga eller krypa", förskolläraren slår långsamma slag på trumman och säger "kryp eller smyg långsamt så att björnen inte vaknar", 6 av barnen väljer att smyga förbi björnen medan

de resterande 4 barn väljer att krypa förbi. När barnen väl kommit förbi björnen ska de krypa igenom en osynlig tunnel för att komma till “musik och godis världen” där får man dansa, spela musik och äta så mycket godis man vill. Barnen blev glada och nöjda när de befann sig i “musik och godis världen”, nu var det dags att gå tillbaka till förskolan, barnen behövde gå tillbaka till den osynliga tunneln för att komma till skogen där björnen sov. Sedan följde barnen trummans ljud förbi björnen och genom skogen för att komma till förskolan. Avslutningsvis fick barnen samlas på samlingsmattan för att reflektera tillsammans med förskolläraren. Förskolläraren frågade barnen “vad är det vi har gjort?”, barnen fick möjlighet att fundera och reflektera om vad de har gjort under undervisningen.

Resultatet av denna observerade undervisning har vi uppmärksammat hur förskolläraren skapade bra tillfällen för barnen att använda både sin fantasi och kreativitet vilket också i sin tur leder till att deras språk och kommunikationsförmåga utvecklas. Barnen följer förskollärarens berättarröst och trumslag som tar dem till olika platser. Den första platsen som de kommer till är skogen och förskolläraren säger att det är en björn som sover. Här får barnen använda sin fantasi hur de ska ta sig förbi den sovande björnen och då sätts även deras samarbete och kreativitet på prov för hur de gemensamt ska ta sig förbi björnen utan att väcka den. Enligt Vygotskij (1995) är fantasi grunden till varje kreativ handling, vidare beskriver Vygotskij vikten av att berika barnen med erfarenheter vilket i sin tur leder till att de skapar nya situationer ur tidigare erfarenheter. I undervisningen har förskolläraren använt sig av konkreta föremål såsom trumma och den utklädda björnen för att på så sätt föra samtal med barnen och skapa kommunikation mellan barn och barn (Wallerstedt, 2020). Genom kommunikation mellan barn och barn kan man träna barnens inre bilder där de utvecklar sin fantasi, förskolläraren använder det verbala språket för att förklara eller sätta ord på det barnen gör (Österlind, 2011). Förskolläraren stimulerar barnens föreställningsförmåga eftersom de följer med och är aktiva under berättelsens gång (Österlind, 2011). I läroplanen för förskolan uttrycks det att förskolan ska stimulera barnens kreativitet och fantasi (Skolverket, 2018). Förskollärare kan utveckla barnens fantasi och kreativitet genom att skapa tillfällen, exempelvis genom estetiska uttrycksformer där det erbjuds olika aktiviteter som uppmuntrar barnen att använda sin fantasi och kreativitet.

I tidigare forskning har Caiman m.fl. (2021) kommit fram till att det är viktigt med kreativt lärande i förskolan där förskolläraren uppmuntrar barnen till att leka och vara aktiv i sitt lärande och genom detta får barnen utvidga deras tänkande, utveckla sitt självförtroende, sin

nyfikenhet och fantasi. Vidare skriver Caiman m.fl. (2021) att genom att ge barnen möjlighet till att föreställa sig sådant som inte finns i verkligheten, alltså att det de redan vet sedan innan arrangeras om och blandas i ett nytt flöde där något nytt uppstår. Detta blir synligt i vår observation när barnen kommer till “musik och godis världen” där man får spela musik, dansa och äta hur mycket man vill, det här kunde barnen utan problem föreställa sig och deras upplevelse fördjupas och utvidgas i denna fantasi processen.

6.2.4 Observation av fri lek - Dans

Den här observationen sker under en fri lek som utspelar sig på en avdelning med barn som är i 2 årsåldern. Den fria leken sker inne i ett musikrum där en förskollärare sitter med 7 barn. Barnen lyssnar på barnvisor och ser intresserad ut. Förskolläraren tog tillfället i akt och använde situationen för att lära barnen språket och stimulera deras motoriska utveckling. Förskolläraren tar fram en korg full med sjalar av olika färger och lägger den i mitten av rummet. Förskollärare frågar barnen “vad är det här?” alla barn ser fundersamma ut men fortsätter att nyfiket titta på korgen, förskolläraren fortsätter att ställa öppna frågor, “Hur tror ni att vi kan använda sjalen?”. Förskolläraren tar fram två sjalar ur korgen och börjar dansa medan hon lyfter sjalen upp i luften och viftar, detta lockar barnen på ett positivt sätt då de vill testa själva. Förskolläraren använder sig av sjalarna som rekvisita och försöker skapa dansstunden till en upplevelse genom att vägleda barnen om hur de kan använda sjalar när de dansar. Barnen skrattar och låter högt och börjar kasta sjalarna upp i luften och släpper med handen för att testa sig fram och se vad som händer. Förskolläraren stödjer barnen genom att beskriva vad som sker i situationen för att på så sätt öka deras ordförråd där även språkutvecklingen blir central. Förskolläraren lyckades med att fånga barnens uppmärksamhet där alla barn fick vara med.

Under den fria leken som vi har observerat har vi sett hur förskolläraren utvecklade leken genom att göra den mer kreativ och lät barnen experimentera med olika språkliga och kroppsliga uttryck samtidigt som hen är där och beskriver vad som sker i stunden. Barnen var ganska små och alla hade inte utvecklat det verbala språket ännu vilket betyder att de behöver en språklig miljö där man förklarar det som sker i situationen vilket förskolläraren gjorde. Förskolläraren skapade ett tillfälle för lärande där hen använde sig av sjalar för att stödja barnens språkutveckling där hen kommunicerade med dem genom att sätta ord på vad som hände samt visade barnen hur man kan använda sjalen för att dansa. Winther-Lindqvist (2016) beskriver att yngre barn har en tendens att leka parallell lek, där de fokuserar på konkreta

föremål som är tillgängliga och intresserar dem och även hur man använder föremålet. Vidare skriver Winther-Lindqvist (2016) om hur yngre barn härmar barn och vuxna som är i omgivningen. Något mer som vi har uppmärksammat under denna observation var hur barnen vågade prova och experimentera med sjalarna när de såg att förskolläraren var med i leken, hen försäkrade barnen att det inte fanns något rätt eller fel.

Lillemyr (2002) skriver att leken har en central betydelse för barns lärande och utveckling, även ur det sociokulturella perspektivet anses leken ha en stor betydelse för barns lärande. Lillemyr (2016) menar att det är genom interaktion i det sociala sammanhanget som barnen tar till sig kunskap och utvecklar den språkliga förmågan. Vidare menar Lillemyr att leken öppnar upp många möjligheter för barnen där de utvecklar sin personlighet och där de får tillfälle att röra sig i lekens värld och utanför det som är verkligt.

7. Diskussion och slutsatser

Här kommer vi att presentera vår diskussion och slutsats samt sammanfatta de viktigaste resultaten av vår studie.

Det som vi har sett under våra observationer är att förskollärarna använder sig av estetiska uttrycksformer, men har olika syn kring arbetet. Några av förskollärarna använder de estetiska uttrycksformerna som verktyg i verksamheten där man planerat undervisningarna i förväg men andra använder estetiska uttrycksformer spontant, det vill säga en oplanerad undervisning med barnen. De förskollärare vi observerade hade olika förhållningssätt gällande hur mycket tid de lägger på undervisningen samt hur stor påverkan barnen ska ges i deras skapande. Utifrån vår observation har vi uppmärksammat att de flesta förskollärare gav barnen möjlighet att kunna uttrycka sig fritt, vissa förskollärare begränsar barnens påverkan att uttrycka sig fritt genom att ge instruktioner istället, där förskolläraren har mer styrning. Vi kunde även se likheter i förskollärarnas arbetssätt, de flesta var exempelvis överens om att det är viktigt att uppmuntra barnen att uttrycka sig på olika sätt. Det vi också lagt märke till var att de flesta förskollärarna i verksamheten inte kände sig så säkra, exempelvis kring undervisningar som dans. Det kan vara så att förskolläraren är osäker på sig själv där man ser rätt och fel, vilket barnen tydligt kan se genom förskollärarnas kroppsspråk. Detta kan smitta av sig på barnen som i gengäld blir passiva istället för att vara aktiva i undervisningen.

7.1 Förskollärarens förhållningssätt

I observationerna har vi fått se hur förskolläraren använder sina kunskaper för att stödja barns språkutveckling där barnen lär sig nya ord och får ett rikt ordförråd, detta ses i musikundervisningen där man exempelvis benämner varje musikinstrument man tagit ut från korgen. Genom att peka på eller ha ett föremål i handen där man benämner föremålet främjar förskolläraren barnets förståelse för ordens innebörder. Ehrlin (2020) betonar vikten av att barn ska få uppleva, gestalta och kommunicera genom olika estetiska lärprocesser. Att låta barn få uppleva estetiska uttrycksformer i förskolan har en stor betydelse för barnets självbild, självförtroende och välmående. Vidare skriver Ehrlin vikten av att förskolan ska använda estetiska uttrycksformer för att ge barnen möjlighet till att använda sina olika sinnen och synliggöra upplevelser vilket även hjälper barnen att kunna fatta beslut. I vår observation av bild 1 såg vi hur förskollärare gav barnen möjlighet till att kunna använda sina olika sinnen för att utforska färgblocken. Förskollärare introducerade penslar vilket var ett nytt redskap för

barnen att använda, förskolläraren använder språket som medierande redskap för att utmana och även stötta barnen under undervisningen. Kindahl och Karlsson-Pyk (2020) lyfter fram vikten av att arbeta med estetiska uttrycksformer i förskolan då detta stödjer barnens kreativa processer där man börjar på ett enkelt sätt där alla lyckas för att sedan successivt bygga vidare utifrån varje individs utvecklingsnivå, det vill säga från den nivån som barnet befinner sig.

Vi har använt oss av det sociokulturella perspektivet för att undersöka hur förskollärare samspelar med barnen och även stöttar dem genom att använda estetiska uttrycksformer som ett redskap för lärande och språkutveckling (Wallerstedt, 2020). I de observerade undervisningarna har vi sett hur förskollärarna använder sig av öppna frågor under undervisningen för att utmana och stimulera barns språkutveckling. Vi har även sett hur förskollärarna använder scaffolding som ett tillvägagångssätt för att stötta barnens lärande inom estetiska uttrycksformer. Pramling m.fl (2013) skriver i sin artikel om hur estetisk uttrycksform har stor betydelse för barnen och att förskollärare kan skapa möjligheter för barnen att uppleva kreativitet så att barnen kan utveckla sitt lärande. Vidare fortsätter Pramling m.fl att argumentera om vikten av förskolans kvalitet och hur det kan påverka barnens lärande och utveckling. Johansson (2011) anser att språk är ett viktigt redskap och genom språket kan man kommunicera och förstå andra människor. Vidare skriver Johansson om vikten av att barnen lär sig språket i tidig ålder för att de ska kunna uttrycka sina tankar och även påverka sin vardag. Johansson (2011) påpekar att när barnet har utvecklat språket kan de uttrycka sin mening och även delta i kommunikativa samspel med andra i omgivningen.

I vårt resultat framgår det hur förskollärare använder estetiska uttryck för att stödja barnens språkutveckling. Förskolläraren har bjudit in barn till olika undervisningar där de fått möjlighet att kunna uttrycka sig och uppleva olika tankar genom estetiska uttrycksformer. Gjems (2018) refererar till Vygotskij som anser att språket är ett viktigt redskap för den sociala utvecklingen och genom språket kan barnen kommunicera med andra människor där de är aktiva mottagare. Vidare skriver Gjems (2018) att barnen lär sig genom att vara aktiva deltagare i det sociala samspelet med andra människor, det vill säga att barnen är med i olika aktiviteter där kunskap medieras och förmedlas genom olika redskap i en sociokulturell kontext. Genom våra observationer har vi belyst hur både vuxna och barn är aktiva deltagare i det sociala samspelet där förskolläraren försöker integrera och vägleda barnen i sin språkutveckling genom att använda sig av öppna frågor, enkla förklaringar och sätta ord på

det barnet gör. Vi har sett att förskolläraren rättar barn som säger fel och uttalar det rätta ordet och benämner även saker som barnet inte har ord för, att utmana barnen ett steg längre än var de befinner sig i nuläget. Förskollärare uppmuntrar barnen att samarbeta med varandra i gruppen och detta är betydelsefullt för deras lärande inom kreativitet, det vill säga att barnen lär sig att dela idéer och tankar med varandra. Resultatet visar hur betydelsefullt det är att förskolläraren är medveten om vikten av det sociala samspelet för barns språkutveckling, att de skapar tillfällen där barnen möts och interagerar med varandra, för att på så sätt även hjälpa barnen att utveckla sitt självförtroende och självbild. Vidare belyser vår undersökning hur förskollärarna fungerar som förebilder för barnen genom att visa ett intresse för estetiska uttrycksformer vilket gör att barnen inspireras och blir mer engagerade inom estetiska läroprocesser.

Under undervisningarna har vi även uppmärksammat att samtliga förskollärare använder ett barnanpassat tal där man talar med en ljusare röst, hög betoning på orden samt långsammare tempo. Vi har även lagt märke till att samtliga förskollärare upprepar ett ord många gånger i de estetiska läroprocesserna för att barnen ska kunna bemästra de orden. Genom att använda enklare ord i samtal med barnen och ge barnen fler pauser under samtal främjar förskolläraren barnets förståelse för ordens innebörd (Gjems, 2018). I den observationen hade barnen en pågående fri lek där förskolläraren medvetet stimulerade barnens lek vidare genom att tillföra estetiska material såsom sjalar för att stödja barns språkutveckling samt sin kognitiva och motoriska förmåga. Vår studie lyfter vikten av att förskolläraren är närvarande och deltar aktivt i undervisningen för att skapa förutsättningar för att barnen ska utveckla sitt språk genom att benämna och sätta ord på görandet som sker.

7.2 Förskolepedagogiska implikationer

Det är av stor vikt att barn får arbeta med estetiska uttrycksformer där de får upplevelser, eftersom barn på detta sätt kan uttrycka sig för att stödja språkutvecklingen, annars finns det en risk att barns intressen och initiativ ignoreras eller blir missförstådda. Det vi tar med oss i vår kommande yrkesroll från vår studie är hur estetiska uttrycksformer kan användas som ett pedagogiskt verktyg i förskolemiljöer. Vi har fått syn på hur förskollärare kan stödja barnen att utveckla sin kreativitet genom att använda sig av olika material och verktyg, så som vi såg i observationerna när man använde penslar, papper och färg som uppmuntrar barnen att utforska sin fantasi och skapa sina egna konstverk. Detta kan stödja deras språkutveckling samt att barnen även kan utveckla sin finmotorik och öva sin koncentration. Genom att barnen

får prova något nytt som är utanför sin bekvämlighetszon kan barnen känna sig stolta över vad de har åstadkommit, där de visar upp sina verk för andra eller framträder i en musikföreställning kan barnens självkänsla och självbild stärkas. Vi har även uppmärksammat att när barnen samlas kring ett temaarbete eller projekt lär sig barnen att samarbeta och kommunicera med varandra vilket hjälper dem att utveckla sin empati och förståelse för andra, att främja social interaktion bland barnen. Avslutningsvis vill vi lyfta att det är av stor vikt att använda sig av estetiska uttrycksformer i förskolan eftersom det är ett sätt för att kunna nå alla barn oavsett om barnet har det verbala språket eller inte, samt att det är ett effektivt arbetssätt att kunna främja barnens kreativitet, självuttryck och sociala interaktioner bland barnen. Detta lägger grunden till barnens livslånga lärande.

7.3 Metoddiskussion

Syftet med vår studie var att undersöka hur pedagoger i förskolan arbetar för att främja barns språkutveckling genom att använda estetiska uttrycksformer. Vi valde att genomföra en kvalitativ studie med observationer och det finns både för- och nackdelar med vår valda metod. Vi tänker nu i efterhand att det hade varit lönsamt och att vi hade fått ut mer om det vi undersökte om vi kombinerade både observation och intervju. Om vi även hade haft intervju som metod hade vi kunnat få svar på våra frågor och funderingar om varför de arbetade på det sätt de gjorde, där man får ett mer utförligt svar men även förskollärarnas egna tankar kring arbetet med estetiska uttrycksformer för att stödja barns språkutveckling. Fördelen med att kombinera intervjuer och observationer som tidigare nämnts är att det kan ge en mer komplett bild av det vi undersökt men nackdelen skulle vara att det blir tidskrävande samt svårt att tolka och sammanfatta resultaten genom att genomföra båda metoderna.

7.4 Förslag på vidare forskning

Vi anser att det behövs mer kunskap kring arbete med estetiska uttrycksformer i verksamheterna, vi valde att skriva om detta ämne eftersom vi under vår verksamhetsförlagda utbildning inte sett att man arbetat kontinuerligt med detta. Ett förslag på vidare forskning är att kombinera både observation och intervju för att få en djupare förståelse om förskollärarna använder estetiska uttrycksform som verktyg för att stödja barns lärande och utveckling exempelvis inom språkutveckling. Det är lika viktigt att inkludera alla pedagoger som arbetar på avdelning i undersökningen för att få deras perspektiv inom estetiska uttrycksform och genom detta kan man få en helhetsbild om hur de arbetar med det. Det vi också lagt märke till var att många som arbetar i verksamheterna inte kände sig så säkra, exempelvis kring

undervisning som dans och drama. Det krävs mer forskning inom området för att på djupet förstå förskollärarens pedagogiska roll i relation till estetiska uttrycksformer som verktyg för barns språkutveckling.

8. Referenslista

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Liber.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Liber.

Alvehus, J. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Liber. (s. 71, 84-90)

Balic, S. (2014) Rösträtts värdegrund. I Holmberg, Y. (2014). *Rösträtt: Musik på barns villkor* (1. uppl. ed.).

Bendroth Karlsson, M. & Karlsson Häikiö, T. (red.) (2014). *Bild, konst och medier för yngre barn: kulturella redskap och pedagogiska perspektiv*.

Bjørndal, C. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (Andra upplagan). Liber. (s. 84)

Bohlin, U. (2014). Rytmik i förskolan. I Holmberg, Y. (2014). *Rösträtt: Musik på barns villkor* (1. uppl. ed.).

Caiman, C., Hedefalk, H., & Ottander, C. (2022). Pre-school teaching for creative processes in education for sustainable development – invisible animal traces, purple hands, and an elk container. *Environmental Education Research*, Vol. 28, NO. 3, (s. 457–475).
<https://doi.org/10.1080/13504622.2021.2012130>

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur. (s. 127-132)

Eriksson-Zetterquist, U. (2015). Mixed methods. I Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Liber. (s. 42-43)

Evaldsson, A-C. (2020). Barns lek, socialisation och kamratkulturer. I Lindgren, A., Pramling, N & Säljö, R. (Red.), *Förskolan och barns utveckling: grundbok för förskollärare*. (Andra upplagan). Gleerups.

Fryklund, E., & Wennberg, S. (2014) Gemensam sång. I Holmberg, Y. (2014). *Rösträtt: Musik på barns villkor* (1. uppl. ed.).

Gjems, L. (2018) *Förskolans arbete med tidig litteracitet, på barns villkor*. (1 uppl.)

Hanes, Jay Michael., & Wiesman, Eleanor. (2016). Experience and expression. *Education and Culture*: Vol 32 : Iss. 2, Article 6 (64-79). <http://docs.lib.purdue.edu/eandc/vol32/iss2/art6>

Hwang, P., & Frisé, A. (2020). Barns psykologiska utveckling från nyfödd till skola. I Lindgren, A., Pramling, N., & Säljö, R. (2020). *Förskolan och barns utveckling: Grundbok för förskollärare* (Andra upplagan ed.).

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande: Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. (2., rev. uppl.).

Kindahl, C., & Karlsson-Pyk, G. (2020) Lärares ledarskap och undervisning i estetiska uttrycksformer. I Ehrlin, A. (2020). *Estetiska uttrycksformer i teori och praktik*. (1 uppl.).

L. Johnson, H. (2007). Aesthetic experience and early language and literacy development. *Early Child Development and Care*, Vol. 177, nr 3, (s. 311–320).
<https://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/epdf/10.1080/03004430500495576?needAccess=true&role=button>

Liberg, C. (2006). *Hur barn lär sig att läsa och skriva*. (2 uppl.).

Lillemyr, O. F. (2016). Lek som mångfald. I Hangaard Rasmussen, T. (2016). *Lek på rätt väg? På spaning efter leken*.

Lindqvist, A. (2015). Dans och genus i förskola - ett tematiskt arbete om rymden och känslor. I B-M Styrke (red.), *Kunskapande i dans, Om estetiskt lärande och kommunikation*.

Lund, H. (2020). Drama som kunskapsområde. I Ehrlin, A. (2020). *Estetiska uttrycksformer i teori och praktik*. (1 uppl.).

Läroplan för förskolan Lpfö 18. (2018). Skolverket
<https://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>

Mattsson, T. (2015). Dansens position i ämnet idrott och hälsa. I B-M Styrke (red.), *Kunskapande i dans, Om estetiskt lärande och kommunikation*.

Pramling, I., Sheridan, S., & Hansen, M. (2013). Young children's experience of aesthetics in preschool. *Nordic kindergarten research*. Vol 6, nr 31, (s. 1-12).
<https://nordiskbarnehageforskning.no/index.php/nbf/article/view/70/70?fbclid=IwAR1Bh8V2rHHocHGG5u5Tx0-TB5hfl3y1B8MyJq82mVu1-Ni08KWqXX19IFk>

Rasmusson, V. (2016). Drama, teori och bakgrund. I Rasmusson, V. (2016). *Undervisa pedagogiskt drama*. (2 uppl.).

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2022). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Liber.

Rönnerman, K. (2020). Aktionsforskning som examensarbete. I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (2020). *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Gleerups.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Utbildningsdepartementet.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skjeggstad Meyer, G., & Eilifsen, M. (2017). The challenges of creativity in Norwegian Early Childhood Teacher Education. *European Early Childhood Education Research Journal*, Vol. 25, No 3, (s. 425-435). <http://dx.doi.org/10.1080/1350293X.2017.1308166>

Sternudd, M-M. (2000) Dramapedagogik som demokratisk fostran? Fyra dramapedagogiska perspektiv; dramapedagogik i fyra läroplaner. Uppsala Universitet.

<https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:165574/FULLTEXT01.pdf>

Säljö, R. (2023). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*.

UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*.

<https://unicef.se/rapporter-och-publicationer/barnkonventionen>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Vygotskij, L. (2005/1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*.

Wallerstedt, C. (2020). Ett sociokulturellt perspektiv. I Åkerblom, A., Hellman, A., & Pramling, N. (2020) *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Gleerups.

Winther-Lindqvist, D. (2016). Den sociala fantasilekens förändringspotential Symboliska och verkliga identiteter i förskolan. I Hangaard Rasmussen, T. (2016) *Lek på rätt väg? På spaning efter leken*.

Åberg-Bengtsson, L. & Pramling, N. (2020). Data att räkna med- om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (red.). *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 185- 204). Gleerups.

Åkerblom, A., Hellman, A., & Pramling, N. (2020). *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Gleerups.

Österlind, E. (2011). *Drama - ledarskap som spelar roll*. (1. uppl.).

9. Bilagor

Bilaga 1 - Informationsbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Självständigt arbete (examensarbete) för förskollärare

Till vårdnadshavare

Hej!

Vi är studenter som utbildar oss till förskollärare vid Göteborgs universitet. Som en del av utbildningen genomför vi examensarbete i form av en studie. Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar under observationer i samband med vår datainsamling.

Information om studien

Studiens syfte är att se hur förskollärare arbetar med estetiska uttrycksformer i verksamheten för att stödja barns språkutveckling samt hur förskollärare skapar tillfällen för barnen att utveckla språk genom estetiska uttrycksformer.

Förfrågan om deltagande

Efter att du tagit del av informationen så tillfrågas du om du godkänner att ditt barn deltar i studien. Medverkan i studien innebär att vi observerar ert barn på plats under ca. 20-40 minuter, där vi även kommer att videofilma för att sedan transkribera på plats. När transkriberingen är färdig raderas videofilmerna.

Konfidentialitet

Alla uppgifter om ditt barn behandlas konfidentiellt. Detta innebär att de förskolor/ förskoleklasser, barn, eller pedagoger som finns med i undersökningen inte kommer nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskiljas i undersökningen. Vilken stad eller stadsdel undersökningen genomförs i, skrivs inte heller fram i uppsatsen.

Hantering av data och personuppgifter

Efter avslutat examensarbete raderas all data och insamlade personuppgifter. Inspelning av rörlig bild sker med förskolans iPad eller liknande verktyg, och lämnar inte förskolans lokaler.

Frivillighet

Deltagande i studien är frivilligt och bygger på att barnets vårdnadshavare ger sitt skriftliga samtycke. Alla deltagare har också rätt att avbryta sin medverkan i studien när som de önskar utan att ange särskilda skäl för det. För att avbryta sin medverkan kontaktas studenterna, se kontaktuppgifter nedan. Väljer du att inte låta ditt barn delta i studien, eller att avbryta medverkan, så kommer detta inte få några konsekvenser och inte påverka eller inkräkta på ditt barns sedvanliga tillvaro på förskolan.

Bilaga 2 - Samtyckesblankett

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att mitt barn deltar i studien

Datum

Barnets namn.....

vårdnadshavares underskrift/er

.....

.....

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående mailadresser eller telefonnummer: misnur95@hotmail.se, s-safa88@hotmail.com, jea.mar93@gmail.com

Med vänliga hälsningar;

Misra Nuru Abdullah, misnur95@hotmail.se

Jeannette Martinsson, jea.mar93@gmail.com

Safa Ibrahim, s-safa88@hotmail.com

Kursansvarig är:

Andreas Jacobsson

E-mail: andreas.jacobsson@gu.se